

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 3 / 2014

YABANCI DİL ÖĞRETMENLERİNİN ERKEN YAŞTA YABANCI DİL ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖZ YETERLİK ALGI DÜZEYLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Tahsin AKTAŞ

Prof. Dr.

tahsinak@gazi.edu.tr

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University
Department of Foreign Language Education

Bahar İŞİGÜZEL

Assist. Prof. Dr.

bahar.isiguzel@gmail.com

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University
Department of Foreign Language Education

ÖZET

Günümüzde çocukların yabancı dil öğrenmede daha başarılı olmaları için onların erken yaşlarda yabancı dil eğitimine başlanması gerektiği uzun süredir vurgulanmaktadır. Bu noktada yabancı dil öğretmenin ders içi iletişimi, mesleki yeterliliği ve deneyimleri önem kazanmaktadır. En mükemmel sınıflar oluşturulsa da, çağın tüm teknolojisinden yararlanılsa da, en etkili ve çağdaş öğretim yöntemi de seçilse öğretmenin niteliği ve mesleki yeterliliği yabancı dil öğretiminde başarıya götürecektir. Yabancı dil öğretmenlerin öz yeterlik algıları erken yaşta yabancı dil derslerinde nitelik ve başarıya ulaşmaları açısından önemli bir faktördür. Genel olarak öz yeterlik algısı, kişinin belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip, yerine getirme kapasitesi hakkında kendine ilişkin yargısı olarak tanımlanmaktadır. Bu araştırmanın amacı, yabancı dil öğretmenlerinin erken yaşta yabancı dil öğretimine ilişkin öz yeterlik algı düzeylerini belirlemektir. Ayrıca öz yeterlik algı düzeyleri ile öğretmenlerin cinsiyet, okul türü, alan ve hizmet yılı gibi özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını, 2013-2014 eğitim-öğretim yılının güz döneminde Türkiye'nin Ankara, Konya ve Adana illerinin özel ve devlet okullarında görev yapan 150 gönüllü yabancı dil öğretmeni (Almanca-İngilizce) oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında, araştırmacılar tarafından Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun (2008) belirlediği "İlköğretim İngilizce Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri" ışığında hazırlanmış olan "Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretimine İlişkin Öz Yeterlik Algı Düzeyi Anketi" kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde yüzde-frekans, aritmetik ortalama-standart sapmanın yanı sıra t-testi ve ANOVA istatistik teknikleri kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları, yabancı dil öğretmenlerinin %18'inin yüksek düzeyde ($\bar{x} = 24.59$), % 54'ünün orta düzeyde ($\bar{x} = 16.45$) ve % 28'inin düşük düzeyde ($\bar{x} = 8.76$) erken yaşta yabancı dil öğretimine ilişkin öz yeterlik algı düzeylerinin olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan tüm yabancı dil öğretmenlerinin toplam (N:150) öz yeterlik algı düzeyi ortalaması ise $\bar{x} = 15.76$ 'dır.

¹ Bu çalışma sözlü bildiri olarak 25- 27 Nisan 2014 tarihleri arasında "2. International Congress on Research in Education" uluslararası sempozyumunda "Yabancı Dil Öğretmenlerinin Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretimine İlişkin Öz- Yeterlik Algıları" başlığı ile sunulmuştur.

Bu bulgu, genel olarak yabancı dil öğretmenlerinin orta düzeyde erken yaşta yabancı dil öğretimine yönelik öz yeterlik algı düzeylerinin olduğunu göstermektedir. Yabancı dil öğretmenlerinin öz yeterlik algı düzeyleri ile öğretmenlerin cinsiyet, okul türü, alan ve hizmet yılı gibi özellikleri arasındaki ilişki incelendiğinde, öğretmenlerin cinsiyet ve görev yaptıkları okul türleri ile erken yaşta yabancı dil öğretimine ilişkin öz yeterlik algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Yabancı dil öğretmenlerinin alanları (Almanca- İngilizce) ve hizmet yılları ile erken yaşta yabancı dil öğretimi öz yeterlik algı düzeyleri analiz edildiğinde alan ve hizmet yılı özelliklerinde anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu araştırmanın bulgularından hareketle yabancı dil öğretmenliği lisans programları için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Erken yaşta yabancı dil öğretimi, öz yeterlik algı düzeyi, yabancı dil öğretmenliği, özel alan yeterlikleri.

EXAMINING THE SELF- EFFICACY BELIEF LEVEL IN EARLY FOREIGN LANGUAGE TEACHING OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine self-efficacy belief level in early foreign language teaching of foreign language teachers. The participants of the study consist of 150 foreign language teachers (German-English) from the cities Ankara, Konya and Adana, who worked in private and state schools in Turkey during the 2013–2014 education year. The research data was collected through “Survey for the Self-Efficacy Belief Level in Early Foreign Language Teaching”, which prepared considering the English teacher proficiency criterion of the Turkish Ministry of Education. Statistical techniques such as percent-frequency, means-standard deviations, t-test and ANOVA were used for analyzing the data. The study results reveal that 18 % of the foreign language teachers have a high level ($\bar{x} = 24.59$), 54% have an average level ($\bar{x} = 16.45$) and 28% have a low self-efficacy belief level ($\bar{x} = 8.76$) in early foreign language teaching. The research finding search out that the total participants (N: 150) of the study in other words all of the foreign language teachers have an average self-efficacy belief level ($\bar{x} = 8.76$) in early foreign language teaching. Furthermore, the findings show that self-efficacy belief level in early foreign language teaching of foreign language teachers significantly differ according to gender and the sort of schools (private- public) but don't significantly differ according to the teaching domain (German-English) and the teaching experience. Based on the results of the study, some suggestions made for the departments of foreign language teaching.

Key Words: Foreign language teacher, self- efficacy beliefs, early foreign language teaching.

Giriş

Değişen dünya şartları ile birlikte hızlanan uluslar arası siyasi, ticari ve kültürel ilişkiler, insanların ulusal sınırları aşan boyutlarda iletişim kurmalarını zorunlu hale getirmiştir. Çağdaşlığın boyutları çok yakın bir gelecekte evrenselliğe erişebilme gücü ile ölçülecektir. Evrenselliğe ulaşabilmenin bir yönü kültürel ve bilimsel birikimden, diğer yönü de etkili iletişim kurabilmekten, dolayısıyla yabancı dilden geçmektedir. Bu nedenle erken yaşta yabancı dil eğitimi üzerinde ciddiyetle durulması gereken bir boyut olarak karşımıza çıkmaktadır. Kara (1999) ya göre, küçük yaşta yabancı dil ile karşılaşan çocuk kendi kültürel değerlerini ilerde yabancı ülkelerdeki kültürel değerlerle de karşılaştırarak daha hoş görülme, evrensel ve iletişim yetisi güçlü bir birey olabilir. Yani erken yaştaki dil eğitimi çocuğun toplumsal, bireysel ve kültürel gelişimine olumlu etkilerde bulunabilir.

Erken yaşta yabancı dil konusunda yıllardır süren fikir ayrılıkları olmasına rağmen son yıllarda erken yaşlarda yabancı dil öğretimine başlama konusu olumlu bir bakış açısı kazanmıştır. Bu bağlamda, uzun zamandır erken yaşlarda yabancı dil derslerinin teşvik edilmesi konusunda yapılan çalışmalar mevcuttur. Birçok çalışma yabancı dile ne kadar erken başlanırsa, bir o kadar daha başarılı sonuçlar alınabileceğini savunmaktadır (Jaffke, 1994; Wode, 1995; Götze, 1997; Bleyl, 2000; List, 2001).

Neuner & Hufeisen'a (2001, p.32) göre anadil dil edinimi süreci insanın doğuştan sahip olduğu genel dil edinim yetisini ve çevre faktörünü içermektedir. Ana dil edinimi süren çocuklarda yabancı dil öğreniminin de başlamasıyla iki dil birlikte yapılmaktadır. Hatta Anşin (2006) erken yaşta verilen yabancı dil öğretiminin çocukta kıvrak zekâyı geliştirdiğini ve anadilinde de anlama kabiliyetini arttırdığını belirtmektedir. Doğru yapılandırılmış yabancı dil eğitimi çocuğun zihinsel gelişimine olumlu katkı sağlamakta, onun ufkunu, bakış açısını, dünya görüşünü zenginleştirmekte ve kişilik gelişimine olumlu etkide bulunmaktadır (N. Aslan, 2008, s. 3-4). Yabancı dilde en sık karşılaşılan sorunlardan birisi olan konuşma becerisinin istenilen seviyeye getirilememesi durumu özelliklerde erken yaşta başlayan yabancı dil ile aşılması mümkün olabilmektedir. Çalışmalar göstermiştir ki, çocuklar yabancı dil derslerinin başlamasıyla ikinci ders yıllarını sonunda hem aksansız bir şekilde yabancı dil konuşabilmekte, hem de bağımsız olarak belli dil yapılarını kullanabilme konusunda başarı göstermektedirler (Bleyhl, 2000, p. 22).

Yabancı dile ne kadar erken başlanırsa o kadar verimli olacağı belirtilse de halen yabancı bir dili öğrenmeye başlamak için en uygun yaşın hangi yaş aralığı olduğu tartışılmaktadır (Elis, 2001). Bu tartışmalar hep "mümkün olabildiği kadar erken" başlaması gerektiğini savunmaktadır. Zaten uzun süredir yapılan beyin araştırmaları da çocukların ilk yaşlarında daha kolay yabancı dil öğrenebildiklerini vurgulamaktadır (Bleyhl 2000; Jaffke 1994). Öğrenme psikolojisi alanı da "ne kadar erken, o kadar iyi" felsefesiyle erken yaşta yabancı dili desteklemektedir. Ergenlik çağına kadar insan zihninde bir "dil penceresi" aktif olarak her dil için açık olarak beklemektedir. Kritik yaş olarak nitelendirilen bu dönemde insan beyninin dil öğrenmeye biyolojik olarak hazır olduğu varsayılmaktadır (Hakuta vd., 2003 akt. Mergen 2011, s. 27).

Dil edinimi için var olan kritik yaş insan yaşantısında bir kez tekrarlanabilen ve kritik yaş sürecinde içinde gerçekleşmesi zorunlu bir dil edinim zamanını kapsamaktadır (Oerter & Montada 1995,p. 53). Çocukların beyninin dil öğrenmek için özel bir kapasitesinin olduğunu ve bu kapasitenin yaş ilerledikçe beyindeki değişimlerden dolayı azalmaya başladığını belirtilmektedir. Yabancı dile ergenlikten sonra başlanması ise erken yaşta öğrenmenin fırsatlarından yararlanamayarak belli boyutlarda yüksek seviyede yabancı dil yetisine ulaşamama gibi dezavantajları olduğu varsayılmaktadır (Beck, 1997 akt. Mirici,2001, s. 39). Tüm dünyada savunulan çok dillik ve yaşam boyu öğrenme erken yaşta yabancı dil eğitim amacının en kilit noktalarından birisi olarak ifade edilmektedir. Bir insanın çok dilli olabilmesi için erken yaşlardan itibaren eğitim alması gerekmektedir. Bu eğitim süreci içerisinde yaşam boyu öğrenme bilincinin de temelleri atılmaktadır. Erken yaşlar her alanda olması gerektiği gibi yabancı dil öğrenme amacı açısından da kaçırılmaması gereken önemli bir fırsattır.

Türkiye’ de erken yaşta yabancı dil denildiği zaman ilkokulun ilk yıllardan artık bahsedilmektedir. Daha önce 4. sınıftan itibaren başlayan birinci yabancı dil dersleri 2. sınıfa kadar düşürülmüştür (Milli Eğitim Bakanlığı, 2012, s. 24). Küçük yaşta yabancı dil öğrenimine başlamanın fırsatlarını değerlendirme konusunda sürecin çok dikkatli şekillendirilmesi gerekmektedir. Bu yaşlarda yaşanan olumlu deneyimler ileri ki zamanlarda dil öğrenimi açısından avantaj olabilecekken, olumsuz deneyimlerde tam tersi biçimde yabancı dile karşı ömür boyu bir ön yargıya neden olabilecektir. Burada en önemli faktörlerden birisi öğretmen rolüdür. Öğretmenin uygun şartları hazırlayıp, küçük öğrencilerini yeni dile karşı güdeleyebilmesi önem arz etmektedir. Bu noktada yabancı dil öğretmenin ders içi iletişimi, mesleki yeterliliği ve deneyimleri önem kazanmaktadır. En mükemmel sınıflar oluşturulsa da, çağın tüm teknolojisinden yararlanılsa da, en etkili öğretim yöntemi de seçilse ve ders planlarının en çağdaş hedefleri belirlense de öğretmenin niteliği ve mesleki yeterliği yabancı dil öğretiminde başarıya götürecektir olan en önemli faktördür. Bu nedenle, yabancı dil öğretmenlerin erken yaşta yabancı dil öğretimine ilişkin öz yeterlik algı düzeylerinin araştırılması erken yaşlardaki yabancı dil derslerinde nitelik ve başarıya ulaşabilme açısından önemlidir.

Öğretmenin Öz Yeterlik Algısı

Genel olarak öz yeterlik algısı bireyin, belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip, başarılı olarak yapabileceği kapasitesi hakkında kendine ilişkin yargısıdır (Bandura, 1997 akt. Aşkar ve Umay, 2001). Öz yeterlik algısının kişi üzerinde oldukça güçlü bir etkisi vardır. Öyle ki bu algı bireyin motivasyonu, hisleri, düşünceleri ve davranışlarını etkilediği gibi yaptığı faaliyetle ilgili başarısına da etki etmektedir. Akkoyunlu vd., (2005) öz yeterlik algısının başarıyı yükselten önemli faktörlerden biri olduğunu vurgulamışlardır.

Öğretmenlerin öz yeterliği, dersi esnasındaki etkililiğine ilişkin inanç gücünü belirlemektedir. Bu algı ne kadar güçlü olursa öğretmen zor durumlarla bir o kadar kolay başa çıkabilir. Bu açıdan, öz yeterlik algısı yüksek olan öğretmenler öğrencilerinin başarılı olmaları konusundaki daha etkili ve avantajlılardır.

Bunun aksi yeterlik alguları düşük olan öğretmenler öğretim faaliyetlerini planlamakta zorluk çekebilir ve öğrencilerinin başarılı olabilmeleri konusunda pek etkili olamamaktadırlar. Oysaki bir öğretmenin öz yeterliği ile öğrencilerinin başarısı arasında güçlü bir ilişki vardır (Rackley, 2004 akt. Çetin, 2008). Öz yeterliği yüksek olmayan bir öğretmenin öğretim sürecinde öğrencilerine güven vermesi de zor olabilmektedir (Aksu, 2008). Genel olarak bakıldığında öğretmenlerin öz yeterlik alguları, eğitim uygulamalarıyla, eğitim uygulamalarını öğrenci ihtiyaçlarına uygun hale getirebilme çabalarıyla, öğrencileri motive edebilmeyle, disiplini uygun düzeyde sürdürebilmeyle, meslektaşlarıyla ve ailelerle işbirliği yapmayla ve değişime uyum sağlamayla ilişkilidir (Skaalvik & Skaalvik, 2007).

Yabancı Dil Öğretmenin Yeterliği

Erken yaşta yabancı dil dersini (İngilizce) yürütecek olan ilköğretim yabancı dil öğretmenlerinin sahip olması gereken yeterlikler incelendiğinde bu yeterlikler şöyle sıralanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu, 2008):

- *Yabancı Dil Öğretim Süreçlerini Planlama ve Düzenleme*
  - Yabancı dil öğretimine uygun plan yapabilme,
  - Yabancı dil öğretimine uygun öğrenme ortamı düzenleyebilme,
  - Yabancı dil öğretim sürecine uygun materyaller ve kaynaklar kullanabilme,
  - Yabancı dil öğretim sürecine uygun yöntem ve teknikleri kullanabilme,
  - Yabancı dil öğretiminde teknolojik kaynakları kullanabilme.
- *Yabancı Dil Becerilerini Geliştirme*
  - Öğrencilerin etkili dil öğrenme stratejileri geliştirmelerine yardım edebilme,
  - Öğrencilerin yabancı dili doğru, anlaşılır bir şekilde kullanmalarını sağlayabilme,
  - Öğrencilerin dinleme ve izleme becerilerini geliştirebilme,
  - Öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirebilme,
  - Öğrencilerin okuma becerilerini geliştirebilme,
  - Öğrencilerin yazma becerilerini geliştirebilme,
  - Yabancı dil öğretiminde özel gereksinimli ve özel eğitime gereksinim duyan öğrencileri dikkate alan uygulamalar yapabilme.
- *Yabancı Dil Gelişimini İzleme ve Değerlendirme*
  - Yabancı dil öğretimine ilişkin ölçme ve değerlendirme uygulamalarının amaçlarını belirleyebilme,
  - Yabancı dil öğretiminde ölçme ve değerlendirme araç ve yöntemlerini kullanabilme,
  - Öğrencilerin dil gelişimlerini belirlemeye yönelik ölçme sonuçlarını yorumlama ve geri bildirim sağlayabilme,
  - Öğrencilerin dil gelişimlerini belirlemeye yönelik ölçme-değerlendirme sonuçlarını uygulamalarına yansıtabilme.

- *Okul, Aile ve Toplumla İş Birliği Yapma*
  - Öğrencilerin yabancı dil becerilerinin geliştirilmesinde ailelerle iş birliği yapabilme,
  - Öğrencilerin yabancı dil kullanmanın önemini kavramalarında ilgili kurum, kuruluş ve kişiler ile işbirliği yapabilme.
- *Yabancı Dil Alanında Mesleki Gelişimini Sağlama*
  - Mesleki yeterliklerini belirleyebilme,
  - Yabancı öğretimine ilişkin ve mesleki gelişimini sağlayabilme,
  - Mesleki gelişimine yönelik uygulamalarda bilimsel araştırma yöntem ve tekniklerinden yararlanabilme,
  - Mesleki gelişimine yönelik araştırmalarını uygulamalarına yansıtabilme.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, yabancı dil öğretmenlerinin erken yaşta yabancı dil öğretimine ilişkin öz yeterlik algı düzeylerini belirlemektir. Ayrıca öz yeterlik algı düzeyleri ile öğretmenlerin cinsiyet, okul türü, alan ve hizmet yılı gibi özellikleri arasındaki ilişki incelenerek aşağıdaki sorular yanıtlanmaya çalışılacaktır.

- Yabancı dil öğretmenlerinin erken yaşta yabancı dil öğretimine ilişkin öz yeterlik algıları hangi düzeydedir?
- Yabancı dil öğretmenlerinin erken yaşta yabancı dil öğretimine ilişkin öz yeterlik algı düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Yabancı dil öğretmenlerinin erken yaşta yabancı dil öğretimine ilişkin öz yeterlik algı düzeyleri ile görev yaptıkları okul türü arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Yabancı dil öğretmenlerinin erken yaşta yabancı dil öğretimine ilişkin öz yeterlik algı düzeyleri ile alanları (Almanca-İngilizce) arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Yabancı dil öğretmenlerinin erken yaşta yabancı dil öğretimine ilişkin öz yeterlik algı düzeyleri ile hizmet yılları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

YÖNTEM

Bu araştırma, yabancı dil öğretmenlerinin erken yaşta yabancı dil öğretimine ilişkin öz yeterlik algı düzeylerinin saptanmasını amaçlayan betimsel bir çalışmadır. Araştırmada ayrıca yabancı dil öğretmenlerinin öz yeterlik algı düzeyleri ile cinsiyet, okul türü, alan (Almanca- İngilizce) ve hizmet yılı gibi özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırma Grubu

Araştırmanın katılımcılarını, 2013-2014 eğitim-öğretim yılının güz döneminde Türkiye'nin Ankara, Konya ve Adana illerinin özel ve devlet okullarında görev yapan 150 gönüllü yabancı dil öğretmeni oluşturmaktadır. Söz konusu okullarda bulunan 200 öğretmene yollanan anketten 162 adet geri dönüş olmuş ve ulaşan bu anketlerden kullanılabilir durumdaki 150 tanesi analizlere dâhil edilmiştir. Kullanılabilir anketler göz önünde bulundurulduğunda anketlerin geri dönüş oranı %75'tir.

Tablo 1: Katılımcıların Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Özellik		f	%
Cinsiyet	Kadın	108	72
	Erkek	42	28
Okul Türü	Devlet	62	41
	Özel	88	59
Alan	Almanca	46	30
	İngilizce	104	70
Hizmet Yılı	0-5	27	18
	5-10	72	48
	10- üstü	51	34
Toplam		150	100

Tablo 1'de görüldüğü üzere yabancı dil öğretmenlerinin cinsiyet açısından yakın bir dağılımda olmadıkları ve kadın öğretmenlerinin %72 gibi bir yüzde ile erkek öğretmenlerden fazla oldukları görülmektedir. Öğretmenlerin çalıştıkları okul türü temel alındığında, öğretmenlerin % 59'unun özel okullarda ve %41'ininde devlet okullarında görev yaptıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 70'i İngilizce öğretmeni ve % 30'u Almanca öğretmenidir. Hizmet yılı ele alındığında ise, öğretmenlerin % 18'inin 0-5 yıl aralığında, % 48'inin 5-10 yıl aralığında ve %34'ünün 10 ve üstü yıl aralığında öğretmelik mesleğinde hizmet yıllarının olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanmasında, araştırmacılar tarafından Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun (2008) belirlediği "İlköğretim İngilizce Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri" ışığında hazırlanmış olan "Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretimine İlişkin Öz Yeterlik Algı Düzeyi Anketi" kullanılmıştır. Araştırma kapsamındaki Almanca Öğretmeni Özel Alanına yönelik bir yeterlik belirleme çalışması mevcut olmadığından, bu araştırma İngilizce Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerini genel yabancı dil öğretmeni özel alan yeterlikleri olarak kabul etmektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri 2013- 2014 eğitim- öğretim yılının güz yarıyılında “Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretimine İlişkin Öz Yeterlik Algı Düzeyi Anketi ” ile toplanmıştır. 30 puan üzerinden değerlendirilen anket verilen cevaplara göre “Evet (1) ve Hayır (0)” olarak puanlanarak öz yeterlik algı düzeyleri saptanmıştır. Anket sonuçları, 30 puan üzerinden yüksek (30-21 puan), orta (20-11 puan) ve düşük (10-0 puan) düzeyler olmak üzere 3 düzeyde puanlanmıştır.

Bulgular

Yabancı dil öğretmenlerinin erken yaşta yabancı dil öğretimine ilişkin öz yeterlik algı düzeylerinin belirlenmesine yönelik elde edilen yeterlik düzeyleri Tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 2: Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretimi Öz Yeterlik Algı Düzeyine İlişkin Frekans, Yüzde ve Ortalama Dağılımları

Öz Yeterlik Algı Düzeyi	f	%	$\bar{X}$	ss
Yüksek	27	18	24,59	2,60
Orta	81	54	16,45	3,40
Düşük	42	28	8,76	0,79
Toplam	150	100	15,76	5,98

Yabancı dil öğretmenlerinin erken yaşta yabancı dil öğretimine yönelik öz yeterlik algı düzeylerine ilişkin bulgular ışığında, öğretmenlerin %18’inin yüksek düzeyde, % 54’ünün orta düzeyde ve % 28’inin düşük düzeyde erken yaşta yabancı dil öğretiminde başarılı olma konusundaki öz yeterlik algı düzeylerinin olduğu tespit edilmiştir. Öz yeterlik algı düzeyi ortalamaları değerlendirildiğinde, öz yeterlik algı düzeyi yüksek olan öğretmenlerin $\bar{X} = 24.59$, orta olan $\bar{X} = 16.45$ ve düşük olan $\bar{X} = 8.76$ ortalamalara ulaştıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan tüm yabancı dil öğretmenlerinin toplam (N:150) öz yeterlik algı düzeyi ortalaması ise $\bar{X} = 15.76$ ’dır. Bu bulgu, genel olarak yabancı dil öğretmenlerinin orta düzeyde erken yaşta yabancı dil öğretimine yönelik öz yeterlik algı düzeylerinin olduğunu göstermektedir.

Yabancı dil öğretmenlerinin öz yeterlik algı düzeyleri ile öğretmenlerin cinsiyet, okul türü ve alan özellikleri arasında bir farkın olup olmadığına dair t- test sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 3: Öz Yeterlik Algı Düzeyi ile Cinsiyet Özelliğine İlişkin T- Test Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Kadın	108	16.43	6.10	148	2.34	.020
Erkek	42	13.90	5.44			

Tablo 3 değerlendirildiğinde, öz yeterlik algı düzeyi ile cinsiyet özelliği arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır [$t_{(148)} = 2.34, p < .05$]. Kadın öğretmenlerin öz yeterlik algıları ($\bar{x} = 16.43$), erkek öğretmenlere ($\bar{x} = 13.90$) göre daha yüksek düzeydedir. Bu bulgu, cinsiyet ile erken yaşta yabancı dil öğretimi öz yeterlik algı düzeyi arasında kadın yabancı dil öğretmenlerin lehine anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

Tablo 4: Öz Yeterlik Algı Düzeyi ile Okul Türü Özelliğine İlişkin T- test Sonuçları

Okul Türü	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Devlet	62	17.90	5.97	148	3.88	.000
Özel	88	14.19	5.59			

Görev yapılan okul türü değerlendirildiğinde, yabancı dil öğretmenlerinin öz yeterlik algı düzeyleri ile görev yaptıkları okullar arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır [$t_{(148)} =, p < .05$]. Devlet okulunda çalışan öğretmenlerin öz yeterlik algı düzeyleri ($\bar{x} = 17.90$) özel okulda çalışan öğretmenlere göre daha yüksek düzeydedir. Bu tespite göre, yabancı dil öğretmenlerinin çalıştıkları okul türü ile erken yaşta yabancı dil öğretimi öz yeterlik algı düzeyleri arasında devlet okulunda görev yapan öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (Tablo 4).

Tablo 5: Öz Yeterlik Algı Düzeyi ile Alan Özelliğine İlişkin T- test Sonuçları

Alan	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Almanca	46	16.65	5.97	148	1.25	.212
İngilizce	104	15.31	5.59			

Yabancı dil öğretmenlerinin alanlarına göre öz yeterlik algı düzeyleri incelendiğinde, Almanca öğretmenleri ($\bar{x} = 16.65$) ile İngilizce öğretmenleri ($\bar{x} = 15.31$) arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir [$t_{(148)} =, p > .05$]. Bu sonuç, Almanca ve İngilizce öğretmenlerinin alanları ile erken yaşta yabancı dil öğretimi öz yeterlik algı düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir (Tablo 5).

Yabancı dil öğretmenlerinin öz yeterlik algı düzeyleri ile hizmet yılı özelliği arasında bir farkın olup olmadığına ilişkin ortalama dağılımları ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucu Tablo 6 ve Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 6: Öz Yeterlik Algı Düzeyi ile Hizmet Yılı Özelliğine İlişkin Ortalama Dağılımları

Hizmet Yılı	N	$\bar{X}$	ss
0-5	27	16.14	6.34
5-10	72	15.31	5.80
10- üstü	51	16.07	6.23
Toplam	150	15.76	5.98

Yabancı dil öğretmenlerinin öz yeterlik algı düzeyleri ile mesleklerindeki hizmet yılına bakıldığında, 0-5 yıl aralığında $\bar{x} = 16.14$, 5-10 yıl aralığında $\bar{x} = 15.31$ ve 10- ve üstü hizmet yılı aralığında $\bar{x} = 16.07$ ortalamaları saptanmıştır (Tablo 6).

Tablo 7: Öz Yeterlik Algı Düzeyi ile Hizmet Yılına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	23.047	2	11.523	.315	.730	-
Gruplariçi	5378.746	147	36.590			
Toplam	5401.793	149				

Tablo 7'deki varyans analizi sonucu, yabancı dil öğretmenlerinin hizmet yılı ile öz yeterlik algı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir [$F_{(2-147)} = .315, p > .05$]. Başka bir ifadeyle, öğretmenlerin hizmet yıllarına göre erken yaşta yabancı dil öğretimi öz yeterlik algı düzeyleri anlamlı olarak değişmemektedir.

Sonuç

Bu çalışmada, yabancı dil öğretmenlerinin erken yaşta yabancı dil öğretime ilişkin öz yeterlik algı düzeyleri saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca yabancı dil öğretmenlerinin öz yeterlik algı düzeyi ile cinsiyet, okul türü, alan ve hizmet yılı değişkenleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Elde bulgular değerlendirildiğinde, yabancı dil öğretmenlerinin %18'inin yüksek düzeyde ($\bar{x} = 24.59$), % 54'ünün orta düzeyde ($\bar{x} = 16.45$) ve % 28' inin düşük düzeyde ($\bar{x} = 8.76$) erken yaşta yabancı dil öğretime ilişkin öz yeterlik algı düzeylerinin olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan tüm yabancı dil öğretmenlerinin toplam (N:150) öz yeterlik algı düzey ortalaması ise $\bar{x} = 15.76$ 'dır. Bu bulgu, genel olarak yabancı dil öğretmenlerinin orta düzeyde erken yaşta yabancı dil öğretime yönelik öz yeterlik algı düzeylerinin olduğunu göstermektedir.

Yabancı dil öğretmenlerinin öz yeterlik algı düzeyleri ile bağımsız değişkenler olan cinsiyet, okul türü, alan ve hizmet yılı özellikleri arasındaki ilişki incelendiğinde ulaşılan sonuçlar şöyle sıralanabilmektedir.

Cinsiyet değişkeni ile öz yeterlik algı düzeyi arasında kadın öğretmenlerin lehine bir farklılık vardır [$t_{(148)} = 2.34, p < .05$]. Kadın öğretmenlerin ($\bar{x} = 16.43$) öz yeterlik algı düzeylerinin erkek yabancı dil öğretmenlerden ($\bar{x} = 13.90$) yüksek olduğu belirlenmiştir. Okul türü değişkeni değerlendirildiğinde, devlet okulunda görev yapan yabancı dil öğretmenleri ile özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenler arasında devlet okulundaki yabancı dil öğretmenleri ($\bar{x} = 17.90$) lehine anlamlı bir farklılık belirlenmiştir [$t_{(148)} =, p < .05$].

Özel okul bünyesinde görev yapan öğretmenlerin öz yeterlik algı düzeylerinin daha yoğun yabancı dil öğretim programlarında çalışmalarından dolayı ve özellikle erken yaşta yabancı dil öğretimi konusunda okul öncesi yaşlarda başlamalarına rağmen beklenenin aksine devlet okullarındaki yabancı dil öğretmenlerinden daha düşük algı düzeyine ulaşabilmişlerdir ($\bar{x} = 14.19$).

Yabancı dil öğretmenlerinin İngilizce ve Almanca alanlarına göre yapılan analizler sonucunda, Almanca öğretmenleri ile İngilizce öğretmenleri arasında erken yaşta yabancı dil öğretimi açısından öz yeterlik algı düzeyleri arasında bir farklılık tespit edilememiştir [$t_{(148)} =, p > .05$]. Bu bağlamda, hem Almanca hem de İngilizce öğretmenleri kendilerini her algı düzeyinde de (düşük-orta-yüksek) aynı yeterlik niteliğinde görmektedirler.

Araştırma grubundaki öğretmenlerin hizmet yılı göz önünde bulundurulduğunda yapılan analiz sonucunda, 0-5 yıl aralığında $\bar{x} = 16.14$, 5-10 yıl aralığında $\bar{x} = 15.31$ ve 10 ve üstü hizmet yılı aralığında $\bar{x} = 16.07$ ortalamaları ile öğretmenlerin hizmet yılları erken yaşta yabancı dil öğretimi yeterlik düzeyi açısından öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır [$F_{(2-147)} = .315, p > .05$].

Öneriler

- Erken yaşta yabancı dil öğretiminin amacı, çocuğun yaşamının erken yıllarında yabancı dil ile tanışmasını ve daha üst düzeydeki yabancı dil seviyeleri için bir hazırlık sağlamaktır. Bunun yanı sıra çocukların yabancı dili öğrenme sürecinde yabancı dile karşı olumlu tutum sağlamaları ve bu süreçte kaygı yaşamamaları gereklidir. Bu nedenle, öğrencinin yaş ve diğer özelliklerini de dikkate alarak yabancı dil derslerinin yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Buna paralel olarak da ders araç, gereçlerinin geliştirilmesi ve öğretmen eğitiminin farklılaştırılması gerekmektedir (N. Aslan, 2008 : 3). Öğret- ve yöntembilimsel araştırma sonuçlarına göre; farklı yaş ve amaçlara göre yabancı dil öğretiminde uygulanacak yaklaşım, program, yöntem, teknik, stratejiler ve ders araç ve gereçlerinin de farklı olması gerektiğidir (Bausch & Heid 1990 akt. O. Aslan, 2008: 19).

- Almanca ve İngilizce Öğretmenliği Lisans Programları ve Ders İçerikleri programlarının mevcut durumuna bakıldığında, sekiz dönemlik lisans programlarında var olan *Çocuklara Yabancı Dil Öğretimi* dersinin Almanca ve İngilizce Öğretmenliğinde ders saati açısından farklılık gösterdiği Tablo 8 ve Tablo 9'da görülmektedir. Almanca öğretmenliği programında sadece bir dönem ile sınırlı olan ders, İngilizce öğretmenliği programında iki dönemdir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre Almanca ve İngilizce öğretmenlerinin öz yeterlik algı düzeyleri arasında bir fark bulunmadığından, her iki program için de var olan *Çocuklara Yabancı Dil Öğretimi* dersinin yabancı dil öğretmenlerinin erken yaşta yabancı dil öğretimine ilişkin öz yeterlik algı düzeylerini yükseltmek için yeterli olmamaktadır. Yabancı dil öğretmeni yetiştirme programlarına erken yaşta yabancı dil öğretimine ilişkin teorik derslerin yanı sıra yabancı dil öğretmen adaylarının öz yeterlik algılarının geliştirilebilmesi için yabancı diller eğitimi bölümlerinde erken yaşta yabancı dil öğretimi alanına destekleyici dersler eklenmeli ve bazı alan derslerinin bünyesine dahil edilmelidir (öğretmenlik uygulaması, öğretim teknikleri vs.).

Tablo 8: Almanca Öğretmenliği Lisans Programı ve Ders İçerikleri²

ALMANCA ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS PROGRAMI (VI. YARIYIL)

VI. YARIYIL				
KODU	DERSİN ADI	T	U	K
A (Alan ve alan eğitimi dersleri)	Çocuklara Yabancı Dil Öğretimi	2	2	3
<p>ALMANCA ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS PROGRAMI DERS İÇERİKLERİ</p> <p>Çocuklara Yabancı Dil Öğretimi (2-2-3)</p> <p>Çocuklarda anadil-yabancı dil edinimi, çocuklara Almanca öğretme yöntem ve teknikleri, görsel ve işitsel malzeme desteğiyle çocuklara yabancı dil öğretimi.</p>				

² YÖK (Yükseköğretim Kurulu). Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları.

Almanca Öğretmenliği:

http://www.yok.gov.tr/documents/10279/49665/almanca_ogretmenligi/39955176-4bee-4aa1-99b7-00cd6ef50ad3

(Erişim: 20.03.2014).

Tablo 9: İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı ve Ders İçerikleri³

İNGİLİZCE ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS PROGRAMI (V. ve VI. YARIYIL)

V. YARIYIL				
KODU	DERSİN ADI	T	U	K
A (Alan ve alan eğitimi dersleri)	Çocuklara Yabancı Dil Öğretimi I	2	2	3
İNGİLİZCE ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS PROGRAMI DERS İÇERİKLERİ Çocuklara Yabancı Dil Öğretimi I (2-2-3) Erken yaş dil öğrenenleri (5-12 yaş) ile diğer yaşlardaki öğrenenler arasındaki farklar (dil yapısı, becerileri ve alt becerilerinin öğrenimi açısından) ve erken yaş öğrenenleri hakkında yanlış bilinenler; erken yaş öğrenenlerinin öğrenme biçimleri (görsel, işitsel ve duyuşsal) ve stratejileri (örn.: üst biliş, biliş, sosyo-duyuşsal); kelime, dil becerisi, dil yapısı öğretimi için aktiviteler (örn.: yapboz, hikaye, oyun ve benzetim), görsel-işitsel araçlar (örn.: resim, gerçek nesnelere, karikatür, kukla ve şarkılar) geliştirmesi; öğrenenlerin dil seviyelerine ve bilişsel, duyuşsal gelişimlerine uygun öğretim noktalarının seçimi, sıralaması, materyal uyarlaması ve değerlendirmesi; erken öğrenen sınıfları için duyacağı sınıf yönetimi teknikleri.				
VI. YARIYIL				
KODU	DERSİN ADI	T	U	K
A (Alan ve alan eğitimi dersleri)	Çocuklara Yabancı Dil Öğretimi II	2	2	3
İNGİLİZCE ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS PROGRAMI DERS İÇERİKLERİ Çocuklara Yabancı Dil Öğretimi II (2-2-3) Erken öğrenen (5-12 yaş) grupları için farklı izlenme türleri (hikaye temelli, içerik temelli, tema temelli, görev temelli); seçilen izlenme türünde çocuk edebiyatının etkili kullanımı, sınıf yönetimi, dil sunumu ve alıştırmaları.				

³ İngilizce Öğretmenliği:

http://www.yok.gov.tr/documents/10279/49665/ingilizce_ogretmenligi.pdf/20a01aab-7720-43e0-8215-749d3f5f8838

(Erişim: 20.03.2014).

- Yabancı dil öğretmenliği lisans programları genel olarak her düzey ve yaş için yabancı dil öğretmeni yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Ancak, erken yaşta yabancı dil öğretimi yabancı bir dile başlamanın ilk basamağı olduğu çok hassas bir süreci içinde barındırmaktadır. Yabancı dil öğretmeni bu süreçte önemli bir temel atmaktadır. Türkiye’de de erken yaşta yabancı dil dersleri için gerekli donanıma sahip öğretmeni yetiştirme sorunları bir yana bu derslere yabancı dil öğretmenleri dışında öğretmenlerin görevlendirilmesi gibi sıkıntılar da vardır. Erken yaşta yabancı dil öğretimi fizyolojik, psikolojik, zihinsel, bilişsel, sosyal, kültürel açılardan diğer yaş gruplarından farklılık göstermesi nedeniyle çocuklara yönelik yabancı dil öğretiminin ve onlara yabancı dil öğretecek öğretmenin de daha spesifik olarak yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, ilköğretim yabancı dil öğretmenliği özelliğinde bir Lisans programının açılması fikri, artık bir düşünceden çıkıp gerçekleşmesi zorunlu bir hal almıştır. Kocaman’ a göre (1999, s. 16 akt. O. Aslan, 2008, s. 21) "İlköğretim, lise ve üniversitede yabancı dil öğretmenin elbette ortak yanları vardır, ancak özellikle ilköğretim yabancı dil öğretmenliği son derece özelliği olan bir uğraştır. Öğretmen yetiştirme izlencelerine bu ayrımların henüz yeterince yansımaması yabancı dil dersini sevimsiz hale getirmekte, bu da güdülenmeyi ve öğrenme isteğini zayıflatmaktadır". 2012 yılından bu yana 4+4+4 eğitim sisteminde devlet okullarında 2. sınıftan başlayan erken yaşta yabancı dil derslerinin uygulama şeklinin olumlu ve olumsuz yanlarına bakıldığında, sınıf öğretmenlerinin aynı zamanda yabancı dil derslerini yürütmesinin öğrencileri daha iyi tanıması ve başka derslerde neler yapıldığını bilmesi gibi olumlu, ancak yabancı dil açısından yeterli gelememesi gibi olumsuz yönü vardır. Bu açıdan ilkokullara yabancı dil öğretmenlerin görevlendirilmesi ve sınıf öğretmenleri ile disiplinler arası paylaşımında bulunmaları faydalı olacaktır.

Kaynakça

Akkoyunlu, B., Orhan, F. ve Umay, A. (2005). Bilgisayar Öğretmenleri için "Bilgisayar Öğretmenliği Öz Yeterlik Ölçeği" Geliştirme Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 1-8.

Aksu, H. H. (2008). Öğretmen Adaylarının Matematik Öğretimine Yönelik Öz Yeterlik İnançları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 161-170.

Anşin, S. (2006). Çocuklarda Yabancı Dil Öğretimi. *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 9-20.

Aslan, N. (2008). Dünyada Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretimi Uygulamaları ve Türkiye’deki Durum. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(35), 1-9.

Aslan, O. (2008). Eğitim Fakülteleri Kapsamında İlköğretime Yönelik Farklı Yabancı Dil Öğretmeni Modelleri, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(35), 19-27.

Aşkar, P. ve Umay, A. (2001). İlköğretim Matematik Öğretmenliği Öğrencilerinin Bilgisayarla İlgili Öz Yeterlik İnançları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 1-8.

- Bleyhl, W. (2000) Fremdsprachen in der Grundschule, Grundlagen und Praxisbeispiele, Schoedel Verlag GmbH, Hannover.
- Çetin, B. (2008). Fen Bilgisi Öğretimi Dersinin Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı 3. Sınıf Öğrencilerinin Fen Öğretimindeki Öz Yeterlik İnançlarına Etkisi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10 (2), 55-71.
- Elis, R. (2001), Second Language Acquisition, Oxford: Oxford Press.
- Götze, L. (1997). Hirnprozesse und die Rolle des Gedächtnisses beim Lesen Texte. Materialien Deutsch als Fremdsprache 46, 85-94.
- Jaffke, J. (1994), Fremdsprachenunterricht auf der Primarstufe. Seine Begründung und Praxis in der Waldorfpädagogik, Weinheim: Deutscher Studienverlag.
- Kara, Ş. (1999). 'Erken Yaşta Yabancı Dil Öğrenim ve Öğretimi'. Dil Dergisi, Sayı 79. TÖMER. Ankara Üniversitesi.
- List, G. (2001). Zweitsprachenerwerb als individueller Prozeß I: Neuropsychologische Ansätze. in: Helbig, G.; Götze, L.; Henrici, G.; Krumm, H. J. (Hrsg.): Deutsch als Fremdsprache. Ein internationales Handbuch. Berlin: de Gruyter, 693-700.
- Mergen, F. (2011), Anadilden Sonra Öğrenilen Dilde Dilbilgisel İşleme: Geç İkidilliliğin Beyindilbilimi Açısından Değerlendirilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 4, Yıl: 2011, Sayfa: 25-32
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2012), 12 yıl zorunlu eğitim, Sorular, Ankara (http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/12Yil_Soru_Cevaplar.pdf, Erişim:30.10.2012).
- Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu (2008). İlköğretim İngilizce Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri, Ankara. <http://otmg.meb.gov.tr/alaningilizce.html> (Erişim:21.08.2013).
- Mirici, İ. H. (2001). Çocuklara Yabancı Dil Öğretimi. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Neuner, G. & Hufeisen, B. (2001), Mehrsprachigkeit und Tertiärsprachenlernen, (Erprobungsfassung) München: Goethe Institut Verlag.
- Oerter, R. & Montada, L. (1995), Entwicklungspsychologie, Weinheim: Psychologie Verlags Union.
- Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2007). Dimensions of teacher self-efficacy and relations 39. with strain factors, perceived collective teacher efficacy, and teacher burnout. Journal of Educational Psychology, 99, 611-625.
- Wode, H. (1995). Lernen in der Fremdsprache: Grundzüge von Immersion und bilinguaalem Unterricht. Ismaning: Hueber.